

januar 2022 Notat

Dansk Journalistforbund
Medier & kommunikation

The Danish Union of Journalists

Gammel Strand 46
1202 København K
Danmark

+45 3342 8000
dj@journalistforbundet.dk
journalistforbundet.dk

Dansk Journalistforbund: Fem forslag til forbedring af offentlighedsloven

Problemerne med den nuværende offentlighedslov er mange.
Her er fem forslag til at løse nogle af dem:

1. Ministerbetjeningsreglen § 24 bør afskaffes

Ministerbetjeningsreglen giver en alt for bred og unuanceret mulighed for at afslå aktindsigt. Man behøver blot at kunne formode, at ministeren på ét eller andet tidspunkt får behov for embedsværkets rådgivning om sagen. Paragraffen bør afskaffes. Og selv uden § 24 vil en minister fortsat kunne have et fortroligt rum for politisk rådgivning i konkrete sager.

2. Folketingspolitikerreglen i § 27 bør afskaffes eller justeres

Folketingspolitikerreglen hindrer generelt aktindsigt i de dokumenter, der udveksles mellem en minister og de politikere, der forhandler om en konkret sag. Denne paragraf bør skæres til og formuleres, så det udelukkende er de politisk-taktiske vurderinger, der er undtaget for aktindsigt. De faglige og faktiske oplysninger bør alle Folketingets politikere og offentligheden have mulighed for indsigt i.

3. Tidsfrister for aktindsigt skal overholdes. Overskridelser bør sanktioneres.

En anmodning om aktindsigt skal behandles inden 7 arbejdsdage. Denne frist bliver meget sjældent overholdt. Journalister oplever ofte udsættelser af aktindsigt i både uger og måneder. Det er imidlertid helt gratis at overtræde offentlighedsloven. DJ foreslår, at der indføres en bøde eller en anden form for sanktion til en myndighed, der overtræder tidsfristerne.

4. Arkiv-systemet skal moderniseres og digitaliseres

Det danske journaliserings- og arkivsystem er formentlig både forældet og for kompliceret. I Norge, Sverige og Finland er der gennemført en lagt større grad af digitalisering. Og i Sverige kan man ofte få aktindsigt samme dag, som man anmoder om den. Der bør investeres i en modernisering og digitalisering af myndighedernes arkiver.

5. Offentligt ejede virksomheder: Alt for mange selskaber er undtaget.

Der er kun aktindsigt i 30 procent af de offentligt ejede virksomheder. Mange selskaber bliver helt administrativt undtaget fra aktindsigt. Det bør ændres, så der bliver en strammere procedure for undtagelse.

Forslagene uddybes på de følgende sider.

Venlig hilsen
Tine Johansen, formand

mobil 2040 5313, mail TIJ@journalistforbundet.dk

Bilag: Uddybende om DJ's forslag til forbedringer af offentlighedsloven

Formålet med en offentlighedslov var oprindeligt at sikre offentlighed, indsigt og åbenhed for medier, borgere, virksomheder og organisationer.

Men den nuværende offentlighedslov fra 2014 har lukket meget mere, end den åbnede.

Det kan der rettes op på med DJ's forslag, som uddybes herunder.

1. Ministerbetjening! – ordet er misvisende.

Ministerbetjeningsreglen § 24 bør afskaffes eller skæres til efter sit formål

Ja, en minister kan have behov for et fortroligt rum for politisk rådgivning i konkrete sager.

Og dét vil der også fortsat være uden § 24.

Ordet "ministerbetjening" er misvisende, for det betyder i offentlighedslovens praksis meget mere end blot den personlige betjening og rådgivning af en minister.

Paragraffen kan omfatte alle mulige dokumenter i et ministerium og langt ude i styrelserne.

Også dokumenter, der slet ikke er i nærheden af eller aldrig kommer i nærheden af ministeren.

Paragraffen giver alt for vide muligheder for at undtage for aktindsigt. Man skal blot kunne antage, at ministeren har eller på et tidspunkt vil få behov for embedsværkets rådgivning.

Selv uden § 24 vil der være et fortroligt rum omkring ministeren:

Uden § 24 vil den konkrete, politiske rådgivning til ministeren fortsat kunne være undtaget for aktindsigt i kraft af en række øvrige paragraffer, se §§ 20, 23, 25-29 og 33 nr. 5.

Og bemærk: Ministerens partipolitiske kommunikation kan der i forvejen aldrig være aktindsigt i.

Tidsmæssig begrænsning: Når hovedreglen for offentlighedsloven er retten til aktindsigt, så bør en undtagelse for aktindsigt også være tidsbegrænset.

Det kan objektivt fastsættes til det tidspunkt, hvor den pågældende sag er afsluttet.

Miljøoplysningsloven kan inspirere. Den indeholder ikke en ministerbetjeningsregel:

Den eksisterende miljøoplysningslov benyttes til at vurdere, om der kan gives aktindsigt inden for miljøområdet.

Af EU-juridiske grunde valgte man at lade miljøoplysningsloven referere til den gamle offentlighedslov, der var mindre restriktiv med hensyn til aktindsigt.

Kort sagt: Miljøoplysningsloven er i realiteten lig med den tidligere offentlighedslov. Der er gode argumenter for at udbrede principperne fra miljøoplysningsloven til de øvrige ressortområder:

1. Det er en eksisterende lov, der fungerer i praksis.
2. Den mere udbredte aktindsigt på miljøområdet har helt åbenbart ikke medført, at lovgivningsarbejdet på dette område er brudt sammen.
3. Ministerbetjeningen på dette område har ikke været dårligere end på andre områder.

2. Folketingspolitikerreglen i § 27 bør ændres på samme måde som § 24:

Afskaf den eller skær den til efter sit formål.

Sammen med Ministerbetjeningen betyder § 27 stor lukkethed over for offentligheden.

Og den betyder desuden en væsentlig forskelsbehandling af Folketingets medlemmer.

For den del af Folketinget, der ikke er med i en forhandling, er også afskåret fra oplysningerne, og får først indsigt i lovforslaget, når det fremsættes i Folketinget. Da er det i realiteten vedtaget.

Paragraffen bør i det mindste skæres til, så det udelukkende er de politisk-taktiske vurderinger, der er undtaget for aktindsigt. De faglige og faktiske oplysninger skal der være indsigt i.

3. Tidsfrister for aktindsigt bliver ikke overholdt:

Den nuværende offentlighedslov har en tidsfrist for, hvornår en anmodning om aktindsigt senest skal besvares: 7 arbejdsdage.

Problemet er, at fristen kun sjældent bliver overholdt. Journalister oplever meget ofte den ene udsættelse af aktindsigt efter den anden, så der gerne går flere uger, inden man omsider får aktindsigten – eller får det endelige afslag på aktindsigt.

DJ foreslår, at en myndighed kan pålægges en bøde eller en anden form for sanktion, hvis ikke tidsfristen overholdes.

4. Arkiv-systemet skal moderniseres og digitaliseres

Det danske journaliserings- og arkivsystem er tilsyneladende både forældet og for kompliceret. Baggrunden for dette kan bl.a. være manglende investeringer i forbedringer og de mange skift i ministeriernes ressortområder.

Det bør undersøges grundigt, hvorfor disse administrative rutiner er så meget langsommere end i nabolandene. Og så skal der ganske givet investeres i en modernisering og digitalisering.

5. Der er kun aktindsigt i 30 procent af de offentligt ejede virksomheder.

Der bør være en tilbagevendende vurdering af, om et selskab fortsat skal være undtaget.

Alt for mange offentligt ejede eller medejede selskaber er undtaget for aktindsigten.

Selskaberne er undtaget, hvis det offentliges ejerandel er 75 procent eller derunder.

Et selskab kan desuden undtages administrativt.

DJ har tidligere undersøgt og dokumenteret, at der samlet set kun er aktindsigt i godt 160 af de over 500 offentligt ejede eller medejede virksomheder. Det svarer til blot cirka 30 procent. Og der kommer løbende flere selskabet til.

Derfor bør det være lovfæstet, at der skal være en strammere procedure og demokratisk kontrol med, om et selskab skal undtages fra retten til aktindsigt.

... og en supplerende kommentar:

Man må ikke overvurdere § 14 om meroffentlighed.

Paragraffen siger, at hvis et dokument kan undtages for aktindsigt, så skal myndigheden overveje, om der alligevel kan gives aktindsigt i hele eller dele af det.

Folketingets Ombudsmand har konkluderet, at paragraffen i realiteten ikke bliver brugt.

Nogle politikere har udtalt, at en øget brug af § 14 og meroffentlighed er en vej til større åbenhed. Dét er DJ ikke enig i.

DJ mener, at offentlighed og åbenhed i forvaltningen er en selvfølgelig ret i et demokratisk samfund.

Denne ret skal være funderet på klare regler og ikke på et ”åbenhed på nåde”-princip.